

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за четврти разред основне школе

СТВАРАЊЕ СВЕТА

Бог Отац, Син и Свети Дух створили су ни из чега Небо и Земљу и све што се види и не види. Стварање је трајало шест дана. Све што је Бог створио повезано је међусобно јединственом природом, а разликује се по врстама. Најпре је Бог створио ниже, простије врсте, а затим оне више и сложеније. Све је Бог Отац створио кроз Сина и Светог Духа, својом речју, тако што је говорио: нека буде то и то, што је одмах и бивало. Човека је створио на крају као најузвишеније биће, слично Богу.

У почетку, Земља је била обавијена водом и тамом, невидљива и без конкретних облика и Дух Божији дизао се над водом. Бог је најпре створио светлост. Светлост је разагнала таму и тако је освануо **први дан**.

Другог дана Бог Отац је рекао да постане небо које ће раздвојити воду. Тако је и било - вода се раздвојила на воду испод неба и на воду изнад неба.

Бог је потом рекао да се сакупи сва вода испод неба на једно место и да се покаже суво тло. Тако се и догодило. Бог је назвао суво тло земљом, а воде морима. И видео је Бог да је то тако добро. Потом је Бог рекао да из земље никну трава, биље и разне врсте дрвећа која доносе плод у коме је њихово семе за размножавање. Тако је и било. И видео је Бог да је и ово добро и освануо је **трећи дан**.

Четвртог дана Бог је створио небеска тела, сунце, месец и звезде као носиоце светлости. Сунце је поставио да обасјава и да загрева земљу, да се по њему и по месецу одређује време на земљи, дан и ноћ. И видео је Бог да је добро и то што је створио.

Потом је Бог створио водени свет, китове, велике и мале рибе, многе живе душе у води и разне врсте птица на земљи. Видео је Бог да је све то добро и благословио их рекавши им да се рађају, да се множе и да испуне мора, а птице да се множе на земљи. И дошло је вече и освануло је јутро **петог дана**.

Шестог дана Бог је створио разне врсте гмизаваца на земљи, четвороножне животиње, стоку и ситне животиње, као и многе врсте дивљих звери. И виде Бог да је то добро.

На крају, Бог Отац је предложио Сину и Светом Духу да створе човека рекавши: - Да створимо човека сличног нама, који ће бити управитељ над свим морским рибама, птицама, животињама и над целом земљом. Још је Бог створио **човека сличног себи** и то мушко и женско.

Човекова сличност Богу значи да је Бог створио човека да живи у заједници љубави са другим људима и са природом, као што Он живи са Сином и Светим Духом. Бог је благословио човека и жену говорећи: - Растите и размножавајте се и напуните земљу и владајте њом. Управљајте морским рибама, птицама у ваздуху и свим животињама на земљи. Бог је дао људима све биље и све плодове од разног

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за четврти разред основне школе

дрвећа за храну, а животињама, птицама и свему што се креће по земљи дао је траву за храну.

Тада је погледао Бог све што је створио и видео је да је све веома добро.

Тако је Бог за **шест дана** ни из чега створио све што постоји, а **седми дан** је благословио као дан одмора од стварања.

Размисли и одговори

Ко је створио свет? На који начин је то Бог учинио? Шта је све Бог створио? На који начин је створио човека? Колико је дана трајало стварање света? Кога је Бог створио на крају? Зашто је Бог створио човека по своме лику? Прочитај из Светог писма Старог завета опис стварања света и покушај да га препричаш својим речима.

Запамти

Свет је створен. То значи да свет није постојао све дотле док га Бог није створио, а све што је створено има почетак и крај.

Свет је створен из различитих врста које су међусобно подељене, док им је створена природа заједничка. Сва бића су различита по времену стварања и зато свака врста и свако биће имају почетак постојања и крај.

Свет, дакле, има почетак постојања, а може имати и крај. То зависи од воље Бога који је свет створио. Једино је Бог нестворен и зато је Он вечан, односно нема ни почетак ни крај.

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за четврти разред основне школе

ПРИРОДА СВЕТА ЈЕ ДРУГАЧИЈА У ОДНОСУ НА БОЖАНСКУ ПРИРОДУ

Свет некада није постојао. Када је Бог зажелео, он је створио свет ни из чега. Пре него што је свет постао, није постојало ништа. Постојао је само Бог.

Бог није створио свет из своје Божанске природе, или неке природе која је претходно постојала, већ ни из чега. Божанска природа је нестворена, неограничена, невидљива, бесмртна. Свет је по природи нешто друго у односу на Бога и одељен је од Бога. Бог је **нестворен**, док је све друго што постоји **створено**.

Та одељеност света од Бога и различитост његове природе у односу на Божију природу, последице су створености света ни из чега. Створеност света значи да он има почетак, односно да постоји као време и простор. Свет, дакле, постоји у времену и простору зато што је створен, што има почетак. Слично томе, кад човек прави једну одређену ствар, он почиње да је прави у једно одређено време. Од тог тренутка почиње време трајања те ствари. Истовремено, кад почиње да је прави, човек ту ствар одваја од других ствари. Тиме настаје простор.

Постојање времена и простора, дакле, зависи од настајања света. Од када је настао свет, од тада почиње његово време и простор. Ни време ни простор не постоје изван створеног света.

Бог постоји изван времена и простора зато што је нестворен, вечан, нема почетак ни крај.

Бог је створио свет, као што смо видели, не као јединствену масу, већ као многе планете, многа конкретна бића и врсте. Та раздељеност бића омогућује да постоје време и простор и унутар самог света.

На тај начин постоји свет и сва бића; све је настало, односно рођено, ни из чега, вољом Божијом. Зато све има почетак и крај по својој природи; свет као целина и свако биће посебно.

Да се подсетимо

Из чега је Бог створио свет? У чему се разликују Божанска природа и створена природа? Како настају време и простор? Направи једну фигуру од пластелина. Погледај на сат кад си почео да је правиш. Шта закључујеш? На колико начина постоји створена природа?

Запамти

Бог и свет су различити по природи. Бог је нестворен док је природа света створена ни из чега. Време и простор постоје у створеној природи. Почетак постојања природе значи почетак постојања времена и обрнуто. Простор и време су две неодвојиве категорије.

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за четврти разред основне школе

БОГ ЈЕ СТВОРИО ПРИРОДУ НИ ИЗ ЧЕГА

Бог је створио природу из небића, из ништавила. Зато је створена природа пропадљива, смртна.

Својим настајањем, или рађањем, бића деле једну исту природу, односно једна иста створена природа постоји у многим врстама и бићима. То нам показује стварање света, односно настајање и рађање бића. Настајање, односно рађање бића, међутим, из небића, чини да су сва бића по природи смртна.

Бог је, међутим, створио свет да живи, а не да умре, јер га је створио из љубави и много га воли. На који начин свет може да живи иако је створен, односно по природи смртан?

Да би створена природа превазишла смрт, треба да оствари јединство са нествореном природом, с Богом. То јединство треба да буде такво да не укине различитост створене природе у односу на Божанску природу. Јер ако се створена природа слије с Божанском природом, онда ће се изгубити, односно нестане, умреће, зато што је Божанска природа много јача од створене. Створена природа треба да буде, дакле, сједињена са Божанском природом, односно са Богом, али не сливена, да би живела, односно да би превазишла смрт.

Да би се постигао овај циљ, Бог је на крају стварања створио човека од земаљског праха, тј. од природе од које су створена и сва остала бића и даровао му **слободу**, односно **свој Божански лик**. Јер је и Бог једна слободна личност, а не безлична природа. Својом слободом човек може да буде у заједници с Богом, а преко човека то може и цела природа а да се не **слије** са Божанском природом, која би је због своје силине и неограничености уништила.

Последице створености света јесу, дакле, да је свет по природи смртан, док је Бог бесмртан. Свет нема у себи Божанску природу па зато може и да престане да постоји. Његово постојање зависи од Божије и човекове воље, односно од сједињења створене природе преко човека са Богом.

Размисли и одговори

Сети се како је Бог створио свет. Зашто је свет смртан по природи? Зашто сва бића умиру? Објасни да ли је Бог створио свет да овај поново умре, односно да га нестане. Шта нам показује да је Бог створио свет да живи, а не да умре? Шта ти желиш ономе кога много волиш? Објасни зашто му све то желиш. Шта би се десило кад би се створена природа слила с Божанском природом? Стави у чашу с водом једну коцку шећера. Шта се десило са шећером? Упореди то са односом створене и Божанске природе.

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за четврти разред основне школе

Запамти

Природа света је створена ни из чега и зато је смртна. Сва бића су смртна зато што имају исту природу која је створена ни из чега. Бог много воли свој свет јер га је слободно, из љубави, створио и жели да он вечно живи. Да би се то постигло, створио је човека слободним како би остварио с њим, а преко њега са целом природом, заједницу љубави.

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за четврти разред основне школе

ЧОВЕК ЈЕ СТВОРЕН ПО ИКОНИ БОЖИЈОЈ

“Потом рече Бог: да начинимо човека по своме обличју као што смо ми, који ће бити господар од риба морских и од птица небеских и од стоке и од целе земље и од свих животиња које се крећу по земљи.

И створи Бог човека по обличју своме, по обличју Божјем створи га; мушко и женско створи их.”(1Мој. 1,26-27)

Бог Отац, Син и Свети Дух створили су човека, односно људску врсту, на крају стварања света. Човек је створен тако што је Бог узео раније створену природу и од ње створио човека. То значи да човек садржи у својој природи исту ту створену природу која је заједничка свим створеним бићима. Другачије речено, човек је свет у малом.

Будући да је и човек створен од исте смртне природе као сва друга бића, и он је по својој природи смртан. Човек умире из истог разлога због кога умиру сва створена бића.

Бог је створио човека, међутим, по своме лику, тј. **сличног себи**. Шта је то икона Божија у човеку, свети људи и писци су кроз векове различито називали: дух, слобода, душа, личност итд., прилагођавајући то људском разумевању. Сви се, међутим, слажу с чињеницом да је Бог створио човека **различитим** од свих створених бића.

Разлика између човека и осталих створених бића на земљи огледа се у томе што је човек **биће заједнице**. Бог је Један, али је у исто време Тројица. Сваки човек као икона (слика) Божија, такође је један, конкретна личност, али је у исто време многи. Када човек воли једно биће он тада не може да замисли своје постојање без њега. Зато жели да биће које воли живи вечно. То значи да је човек као личност, односно као икона Божија, биће заједнице. Не може да постоји сам и жели да постоји вечно.

Захваљујући, дакле, слободи, љубави, односно икони Божијој која му је дарована од Бога, човек може да воли друго биће и љубављу, слободом да сазна оно што не може ни једно друго живо биће на земљи: да је човек биће заједнице и да не може да постоји сам, мимо заједнице љубави са другим човеком. У заједници слободе, љубави с другим човеком, човек такође сазнаје да је сваки човек носилац постојања целокупне природе и да смрт једног човека угрожава читав свет смрћу као ништавилном. Када човек воли другог човека, он у њему види читав свет и све људе као једног човека, као ту личност коју воли и жели да она вечно постоји, и зато кад се он изгуби, као да се губи читав свет, иако и даље постоје многа бића и многи људи.

Ово искуство, које има само човек, упућује нас на то да је човек икона Божија, јер једино он има сазнање о томе, да је сваки човек носилац постојања читавог света и да кад један човек умре, као да са њим умире читав свет и зато

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА за четврти разред основне школе

једино он и трага за превазилажењем смрти. Човек је такође свестан да бесмртност не може наћи у створеној природи и зато њу тражи у контексту остварења заједнице с једним бићем које се налази изван природе, тј. с Богом.

У томе је, дакле, икона Божија у човеку, тј. суштинска разлика између човека и свих осталих бића на земљи: да човек може, захваљујући тој икони, тј. слободи која му је дарована од Бога, да воли друго биће и да на тај начин сазна да је постојање израз слободне заједнице с другим бићем, зато жели да он и бића која воли постоје вечно, и да је сваки човек носилац постојања целокупног света. Отуда, једино човек тражи Бога.

Подсети се и одговори

Каквим је Бог створио човека? Шта је то личност? Подсети се онога што си учио у другом и трећем разреду. Како ти свет изгледа кад волиш неког? Шта си осећао кад си изгубио пријатеља? Ако си имао то искуство, опиши га. Ко једини може да оствари заједницу с Богом и на који начин? Зашто је потребно да човек оствари личну заједницу с Богом? Прочитај из Св. Писма одељак о стварању човека који се налази у 1. књизи Мојсијевој - 2. глава. Покушај да испричаш и објасниш то што си прочитао.

Запамти

Бог је створио човека на крају стварања света. Створио га је по својој слици што значи слободним, односно као личност.

Човек је личност, односно непоновљиво биће и носилац постојања целокупне природе, у заједници слободе с другом личношћу.

Бог је створио човека по својој слици, што значи да му је даровао слободу, како би могао да има заједницу љубави са другим човеком и да сазна да је постојање израз заједнице слободе с другом личношћу, односно да сазна смртност и пролазност своје природе и природе целог света и да треба, ако жели да превазиђе смрт, да оствари с Богом личну заједницу.

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за четврти разред основне школе

НЕСЛИВЕНА И НЕРАЗДЕЉИВА ЗАЈЕДНИЦА БОЖАНСКЕ И СТВОРЕНЕ
ПРИРОДЕ

Да би створена природа живела вечно, потребно је било да се сједини са нествореном, односно Божанском природом. То јединство је требало да буде такво да не дође до сливања ових двеју природа. У ту сврху Бог је створио човека сличног себи, тј. слободног, као личност.

Човек као личност остварује заједницу с Богом, који је такође личност, не по природи, већ личну заједницу. То значи да је Бог створио човека као личност ради личног сједињења с њим, а преко њега и са читавом природом, без сливања Божанске и створене природе. Јер, ако би дошло до сливања природа, тада би се створена природа изгубила, јер је слабија од Божанске.

Да би дошло до **нераздељивог** јединства између Божанске и човечанске природе, а да при том **не буде њиховог сливања**, омогућује чињеница да су и Бог и човек слободни, тј. да су личности. То значи да су Бог и човек у свом постојању слободни од закона природе. Слично људима који могу да се понашају мимо закона природе: да посте иако су гладни, да воле друге људе иако су ови грешни, ружни, различите нације итд. Иако је, међутим, човекова слобода у односу на законе природе ограничена, она ипак показује да је човек створен да постоји слободно, у заједници љубави с другим човеком, односно да превазиђе природне законе, тј. смрт.

Провери да ли знаш

Какво је јединство потребно између Божанске, односно нестворене и створене природе? Зашто? Шта би се десило кад би се Божанска и створена природа слиле? Ко може да осигура несливено и нераздељиво јединство између Божанске и створене природе? Објасни. Направи један оглед: узми магнет и принеси га ексеру. Опиши шта се дешава. Зашто се сва жива бића понашају искључиво у складу са законима природе? Зашто човек може, иако још увек није апсолутно слободан, да се не понаша по законима природе? Шта он тиме показује?

Запамти

Да би створена природа живела, потребно је да се сједини с Божанском природом. Да не би створена природа била уништена од стране Божанске, то сједињење треба да буде **нераздељиво**, али **несливено**.

Такву врсту сједињења могу да остваре једино Бог и човек зато што су они личности, тј. слободни су у свом постојању и не зависе од закона природе. Бог је апсолутно слободан, док човек још увек није, али показује тенденцију да жели да буде апсолутно слободан, односно да буде као Бог.

**ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за четврти разред основне школе**

**БОГ ЈЕ ИЗАБРАО ЧОВЕКА ДА ПРЕКО ЊЕГА ОСТВАРИ ЗАЈЕДНИЦУ СА
СТВОРЕНОМ ПРИРОДОМ**

Иако је свако створено биће Богу драго јер га је Бог из љубави створио, Бог је изабрао између свих створења човека да с њим, а преко њега и са осталом природом, оствари слободну заједницу, заједницу личности и да тако у заједници с Богом смртна природа постане бесмртна.

У том циљу Бог је створио човека на крају стварања, по својој икони и подобју, односно створио га је као личност, тј. да живи у заједници слободе, љубави с Богом и с другим бићима. Зато је човек створен слободним, тј. као икона Божија и носилац је целокупне створене природе зато што је личност. Кад волимо једног човека, тада откривамо да је он личност и да не можемо да живимо без њега, као и то да је као личност носилац постојања целокупне створене природе. Зато кад изгубимо једну вољену личност, онда смо изгубили све, читав свет. Безлична природа, управо због тога што нема слободу, зависи од човека у свом сједињењу с Богом, а самим тим и у свом постојању. Кроз човека и његову заједницу с Богом и сва остала природа аутоматски долази у јединство с Богом, јер човек је носилац целокупне природе.

Човек треба слободно, лично, да оствари заједницу с Богом, а самим тим и спасење, односно вечни живот. Јер, човек је слободна личност. Без његовог пристанка не може бити спасења, односно не може бити сједињења Бога и створене природе. Само уз Адамов слободни пристанак могло је да дође до личног јединства Бога с њим, а преко њега и са осталом природом. Слично је кад желите да сте с неким човеком пријатељ и нераздвојни друг, то не можете постићи ако и тај други то не жели. Животињама и стварима можете управљати како хоћете јер оне немају слободу, док људима не можете без њиховог слободног пристанка. У противном, људе сводите на животиње и на ствари.

Да се подсетимо

Зашто постојање безличне природе зависи од човека? Шта је Бог хтео да постигне створивши човека слободним? Зашто је било потребно да Адам сам пристане на заједницу с Богом? Да ли је Бог могао да оствари личну заједницу са Адамом без његовог слободног пристанка? Зашто? Шта би се десило да је Бог на силу остварио заједницу са Адамом?

Запамти

Бог је изабрао да преко човека оствари личну заједницу са целокупном природом и да на тај начин створена природа превазиђе смрт. Та заједница је требала да буде слободна и од стране Бога и од стране човека. Зато је Бог створио човека слободним.

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за четврти разред основне школе

**БОГ ОТАЦ ЈЕ ЖЕЛЕО ДА ТВОРЕВИНА КРОЗ ЧОВЕКА ИМА ЗАЈЕДНИЦУ СА
СИНОМ, ПОСРЕДСТВОМ СВ. ДУХА**

Будући да је Бог Света Тројица, Отац, Син и Свети Дух - три конкретне личности, а не безлична природа или сила, Бог Отац је желео да се сједини са светом преко свога Сина. Син Божији је тај који у име Св. Тројице остварује личну заједницу с човеком, а преко њега са природом. Благословом Оца, преко Сина Божијег, уз помоћ Св. Духа, створени свет би се преко човека сјединио са Богом у личности Сина Божијег и био би бесмртан.

У личном, слободном јединству Сина Божијег са човеком, Син Божији би из љубави према човеку толико постао човек, колико би човек из љубави према Богу постао бог, а природа би се обожила. Слично човеку који слободно, из љубави одговори на позив другог човека и оствари са њим личну заједницу. Он тада постаје неодвојив од те личности и постаје из љубави део ње толико, колико друга личност коју воли постаје из љубави према њему део њега. Другим речима, кроз сједињење Сина Божијег с човеком, остварила би се Тајна Христова у којој би Син Божији постао човек не престајући да буде Син Божији, а човек би у Христу постао као Бог, син Божији, не престајући да буде човек, док би се сва остала природа обожила, будући да је човек носилац целокупне створене природе. На тај начин би цела творевина постала Христос, Тело Христово, односно Црква као заједница свих створених бића, возглављена у Христу, Сину Божијем преко човека.

Подсети се

Колико има божанских личности? Са ким је Бог Отац желео да се сједини његова творевина? Зашто? Шта је у ствари Бог желео да свет постане?

Запамти

Бог је Света Тројица, Отац, Син и Свети Дух. Као што људска природа не постоји мимо конкретних људи, Марка, Јована, Милице, тако не постоји ни Божанска природа мимо Оца, Сина и Светог Духа.

Бог Отац је пожелео, а са тим су се сложили и Син и Дух, да створена природа има заједницу с њима кроз Сина. На тај начин би Син постао човек, а човек у њему као син Божији, односно Христос, док би свет у Христу постао бесмртан.

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за четврти разред основне школе

БОГ ЈЕ СТВОРИО СВЕТ СА ЦИЉЕМ ДА СВЕТ ПОСТАНЕ ЦРКВА

Црква је заједница слободе, љубави створене природе преко човека са Сином Божијим. Другим речима, **Црква је Тајна Христова**, односно Христос. Зато што је Христос, односно Тајна Христова, јединство створене природе кроз човека са нествореном у личности Сина Божијег.

Бог је створио свет са циљем да свет постане Црква, Тајна Христова, односно заједница читаве створене природе са Сином Божијим, кроз човека Адама.

Човек би у заједници са Сином Божијим постао као Бог, односно као син Божији, а преко њега би сва створена природа остварила заједницу с Богом. На тај начин би створена природа постала бесмртна и живела би вечно.

Са овим циљем је Бог створио свет и на крају човека и благословио, односно зажелио је, да човек слободно, из љубави оствари заједницу са Сином Божијим, а преко њега и читава створена природа.

Подсети се и одговори

С којим циљем је Бог створио природу и људе? Како изгледа заједница људи и природе коју је Бог замислио стварајући свет? Опиши је. Ко је одређен да се у име Св. Тројице сједини с човеком Адамом? Ко би постао Син Божији приликом сједињења с човеком, а ко би у тој ситуацији постао човек?

НАУЧИ

- * Природа света је створена ни из чега и зато је смртна.
- * Свет је створен као многа бића и врсте из једне јединствене природе. Зато су сва створена бића смртна.
- * На крају стварања, Бог Отац, Син и Свети Дух створили су човека сличног себи. Човек је створен слободним да би постао биће заједнице.
- * Свет је као један велики човек, односно човек је свет у малом.
- * Бог је зажелио да буде у заједници слободе, љубави са светом преко човека у Христу, своје Сину да би на тај начин човек, и свет у њему, живео вечно.
- * Бог је створио свет са циљем да овај постане Црква, односно Тајна Христова.

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за четврти разред основне школе

ПРВИ ЧОВЕК И ЊЕГОВ ГРЕХ

Први човек Адам хтео је да постане бесмртан, тј. да постане као Бог. То је била и Божија намера кад је стварао човека. То је, међутим, требало да се оствари кроз слободно сједињене Адама с Богом. Зато је Бог помагао човеку да оствари тај циљ, али на такав начин да му не укине слободу, већ да му помогне да је изрази као љубав према Њему. Зато што је човек једино у слободној заједници с Богом могао да превазиђе своју смртност. Дао му је на почетку лак задатак, да не једе плодове само од једног дрвета, желећи на тај начин да човек не тражи извор бесмртности у смртној природи, већ у Њему, Богу.

Уместо да послуша Бога и да тежи ка сједињењу с Њим, човек се сјединио са створеном природом очекујући од ње да му она да бесмртност. Створена природа, међутим, будући да је и сама била смртна, није могла да буде извор бесмртности за човека. Тако је човек, уместо да постане бесмртан, тј. да постане као Бог, остао и даље смртан.

Грех првог човека Адама јесте, дакле, у томе што је он бесмртност тражио у створеној природи, а не у заједници с Богом, и зато је остао смртан. Уместо да у сједињењу с Богом тражи бесмртност, он је њу тражио у створеној природи. Ову грешку многи људи понављају до данас.

Подсети се и одговори

Шта је Адам желео да достигне? Да ли то исто желе сви људи? Опиши начин на који је Бог желео да помогне човеку да достигне бесмртност? Зашто Адам није могао да оствари свој циљ? Шта се десило с њим и са природом? Како човек може достићи бесмртност?

Запамти

Човек може да постане бесмртан само у заједници с Богом. Створена природа која нас окружује и сама је смртна и не може бити извор бесмртности. Природа, такође, жели бесмртност и то може постићи једино преко човека кад се он сједини с Богом.

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за четврти разред основне школе

ПОСЛЕДИЦЕ АДАМОВОГ ГРЕХА

Бог је изабрао човека да се сједини са његовим Сином и да постане бесмртан, односно да постане син Божији - као Бог. Кроз њега би се сјединила цела природа с Богом. Тако би постала Тајна Христова, тј. Црква, заједница створене природе с Богом у Сину Божијем, кроз човека.

Адам је, међутим, потражио обожење, односно бесмртност, не у сједињењу с Богом, него у сједињењу са створеном природом. Хтео је да он буде Бог за природу и да природу приноси себи а не Богу. Зато је остао смртан, а са њим и остала природа.

Последице промашаја циља због кога је створен, односно греха првог човека, поред тога што је свет остао смртан, јесу: борба човека с природом да би је потчинио себи као богу. Када то није могао он је почео да се плаши природе, да је обожава и да јој се клања као Богу. По речима Св. Писма, „уместо да се клања Творцу, човек је почео да се клања творевини“. Будући угрожен смрћу, човек је почео да тражи бесмртност у створеној природи, уместо у заједници с Богом, и зато је почео и да је обожава уместо Бога. Природа је, такође, постала непријатељ човеку.

Да се подсетимо

Зашто је створен човек? Шта је сам човек желео да постане? Да ли је непослушношћу према Богу, односно одвајањем од Бога, човек постигао то што је желео? Које су последице греха првог човека?

Запамти

Последице греха првог човека Адама јесу: смрт, борба човека против природе, обожавање природе уместо Бога као и непријатељство природе према човеку.

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за четврти разред основне школе

БОГ НИЈЕ ОДУСТАО ОД СВОЈЕ НАМЕРЕ ДА СВЕТ ПОСТАНЕ БЕСМРТАН

И поред Адамовог греха, Бог није одустао од своје првобитне намере да створена природа достигне бесмртност кроз сједињење човека са Његовим Сином, зато што је Бог створио природу из љубави и није хтео да дозволи да она пропадне. На разне начине је позивао људе да не очајавају и да се не мире са смрћу, обећавајући им да ће на крају ипак смрт бити побеђена. Многи људи су веровали у Господње обећање и чекали су да се оно и оствари.

То обећање Божије испунило се у рођењу Сина Божијег који је постао човек, тј. Богочовек Исус Христос, јер је у Христу створена природа сједињена са Богом. У остварењу ове Тајне Христове, Бог је такође поштовао слободу човека као што је то учинио и у случају првог човека, Старог Адама. Девојка Марија, Пресвета Богородица, је слободно пристала да дарује створену природу Богу и да роди Сина Божијег као човека. Син Божији се родио од Марије Дјеве и Светог Духа и постао је човек - Нови Адам, Исус Христос. Тако је циљ због кога је Бог створио свет ипак испуњен. Променио се само начин остварења тог циља. Сада је Син Божији учинио све оно што је требао да учини први човек Адам а он то није. Чак је претрпео и смрт због греха, односно одбијања првог човека да принесе природу Богу. Циљ је, међутим, остао исти: сједињење створене природе преко човека са Богом у Сину Божијем.

Природа је у Христу победила смрт што је показало Христово васкрсење из мртвих. Христос је постао глава читавог света, односно Цркве и њен начелник као Нови Адам. Сви људи су позвани да остваре заједницу са Христом Богочовеком, односно да постану чланови Цркве и да на тај начин постану бесмртни. То што је Бог обећао првом човеку, почело је да се остварује у Христу и са Христом кроз његово васкрсење. Ово обећање Божије доказаће се као истинито у свој својој пуноћи када Христос поново дође и кад васкрсну из мртвих сви који су умрли.

Размисли и објасни

Објасни шта је за човека и за цео свет значио Адамов пад. Да ли је Бог оставио свет да пропадне после Адамовог пада? Шта је Бог чинио и шта је обећавао људима? Зашто се Бог толико брине за свет? Који догађаји показују да ће свет и сви људи на крају ипак постати бесмртни?

Шта је Црква, односно Литургија на челу са Исусом Христом? Ко је Исус Христос, зашто је он Нови Адам?

Запамти

И поред тога што је Адам погрешно, Бог није одустао од свог циља да свет постане бесмртан. То најбоље показује рођење Сина Божијег као човека, његова смрт и васкрсење. Природа и људи могу постати бесмртни само у

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за четврти разред основне школе

заједници са Христом. То ће се показати као истинито у последњем дану када Христос поново дође.

НАУЧИ

* Адам је хтео да постане као Бог, тј. да постане бесмртан, али не у заједници с Богом, већ са створеном природом.

* Последице човековог пада, тј. промашаја постављеног циља, јесте то да су човек и природа остали смртни и постали су непријатељи једно другом.

* И поред тога што човек није остварио постављени циљ, Бог није одустао да и даље помаже човеку у остварењу тог циља, тј. да достигне бесмртност.

* Рођењем Сина Божијег као човека Бог је поставио нови почетак у историји спасења света и најавио је да ће на крају смрт бити коначно побеђена кроз васкрсење мртвих.

**ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за четврти разред основне школе**

ЛИТУРГИЈСКА ЗАЈЕДНИЦА ЈЕ КОНКРЕТНО ОСТОЈАЊЕ ЦРКВЕ

На крају историје, када Господ Исус Христос поново дође у свет, он ће сабрати око себе све људе и народе који су његови. Тада ће оживети и они људи који су умрли и биће са њим ако су то већ били док нису умрли. Та заједница је Црква, односно вечно Царство Божије, коме неће бити краја. То нам је обећао Господ Исус док је још био с људима на земљи. Да ће се то догодити верују сви они који су хришћани, односно који искрено воле друге људе.

Вера хришћана у будуће Царство Божије исказује се као Литургија и кроз Литургију. Кад постанемо чланови Литургијске заједнице кроз Крштење и кад год присуствујемо Литургији, ми као да смо већ у тој великој и последњој Цркви, односно у будућем Царству Божијем, сабрани са свима људима и са свом природом око Христа. Другачије речено, Литургија је конкретно постојање будуће Велике Цркве и присуство Господа Исуса Христа сад и овде у историји, док он поново не дође и сједини све људе са собом. Литургијска заједница је цела Црква у малом.

Потражи одговоре на следећа питања

Како ће изгледати Црква на крају историје? На који начин Црква постоји сад у историји док се то не догоди? Како ми изражавамо своју веру у обећано Царство Божије које ће се десити на крају историје кад Христос поново дође? Да ли си кад био на Литургији? Опиши шта си тамо видео и доживео.

Запамти

Црква је заједница свих људи са Христом и то ће се остварити на крају историје када Христос поново дође на земљу. Док се то не деси, Црква постоји, сад и овде у историји, као Литургија. Зато је Литургија конкретно постојање Цркве. Свака литургијска заједница јесте цела Црква у малом.

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за четврти разред основне школе

ЧЛАНОВИ ЦРКВЕ, ОДНОСНО ЛИТУРГИЈСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Црква је заједница многих људи и природе са Богом Оцем кроз Сина Божијег који је постао човек, односно кроз Богочовека Исуса Христа. Заједницу људи са Христом чини Свети Дух. Чланови Цркве се разликују међу собом као личности. У њој су Богородица Марија, која је мати Исуса Христа јер је родила Христа као човека, апостоли, тј. први ученици и пријатељи Христови, и сви они који су на разне начине показали да воле Христа.

Први у Цркви је Исус Христос, зато што је он Син Божији који је постао човек да би преко њега сви остали били повезани са Богом Оцем. Прва после Христа јесте Богородица, Мати Христова, а затим апостоли као први пријатељи његови, и сви остали који су ступили у заједницу с Христом. Сваки члан Цркве јесте личност и разликује се од осталих у зависности од тога на који начин је показао љубав према Христу и у које време. Богородица је одмах до Христа зато што га је она родила и највише га воли. Без Богородице не би било Христа. Апостоли су, после Богородице, први пошли за Христом и са њим су остали све до смрти. Они су први објавили свету да је Исус васкрсао из мртвих и да је Он Месија, Син Божији. Зато се они и називају апостолима. Народ Божији је одмах иза апостола. Сви чланови Цркве су, међутим, тако повезани са Христом и међу собом да ако се одвоје од Христа, одмах се одвајају и од осталих чланова, и обрнуто, ако се одвоје од Богородице, апостола, и од осталих чланова, одвајају се и од Христа.

Због тога Литургијска заједница, као конкретно постојање Цркве, сад у историји док нам сви њени чланови поново не дођу на земљу заједно са Господом Исусом Христом, има исту ову форму. Епископ је први у Литургији и представља Христа, док су свештеници који га окружују иконе апостола, а верници у Цркви су народ Божији. Сви они имају однос према епископу и међу собом какав су имали апостоли и сви други према Христу, док епископ треба да воли Бога, свештенике и народ као што их је волео Христос. Епископ као икона Христа и глава Цркве чини црквену заједницу јединственом.

Провери да ли знаш

Ко све чини Цркву? Ко је први у црквеној заједници? Објасни зашто. Како разумеш то да је у Цркви Богородица одмах поред Христа? Ко су апостоли? По чему се разликују чланови Цркве међу собом, а шта их повезује? У каквом односу стоје чланови Цркве са Христом и међу собом? Где све то можемо да видимо? Да ли си био кад на Литургији. Опиши ко све учествује у Литургији. Где они стоје и шта раде? Како се ти осећаш и на који начин учествујеш у Литургији?

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за четврти разред основне школе

Запамти

Чланови Цркве се разликују међу собом као личности. То су Христос, Богородица, апостоли и народ Божији. У Цркви је увек први Христос, а затим Богородица, апостоли и сви свети. Наведени поредак увек је исти.

Литургија је конкретно постојање Цркве, па зато и она има исту такву форму: епископ као икона Христа, свештеници као апостоли и народ Божији. Епископ је глава Цркве и он чини црквену заједницу јединственом, једном.

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за четврти разред основне школе

**ЛИТУРГИЈА ЈЕ ЗАЈЕДНИЦА СВЕШТЕНИКА, ЂАКОНА И НАРОДА БОЖИЈЕГ
ОКО ЕПИСКОПА**

Литургија или Евхаристија јесте догађај када се хришћани у једном месту, односно свештеници, ђакони и народ, саберу у Цркви око епископа да принесу дарове од хлеба и вина Богу Оцу. Тим даровима изражавају захвалност Богу Оцу што нас је створио, што нам је послао свога Сина и Светог Духа да нас спасе од смрти, што нам даје земаљске плодове за храну, што нас чува и што ће на крају историје оживети и оне који су умрли. Литургија значи служба, а Евхаристија значи захвалност, благодарност Богу Оцу за сва добра која нам чини и која ће нам још учинити.

Први у Литургији и онај који приноси дарове Богу Оцу у знак захвалности за све и у име свих, јесте епископ. Епископ на Литургији чини оно што је учинио, а што и сада чини, Господ наш Исус Христос, односно приноси као Христос цео свет Богу Оцу да га Он благослови и да му дарује бесмртност. Зато је епископ икона Христа.

Бог Отац дарује свима нама бесмртност тако што нам шаље свога Духа који нас ослобађа од сваког страха и оживљује нас сједињујући нас са Христом.

На крају Литургије, сви чланови једу и пију од дарова, хлеба и вина које им даје епископ и на тај начин се причешћују, односно ступају у заједницу међу собом и са Господом Христом и постају Тело Христово, односно постају сједињени као удови у једном телу које је Христос.

Да се подсетимо

Шта је Литургија? Како се Литургија другачије назива? Зашто се она тако зове? Ко је први у литургијској заједници? Зашто? Објасни зашто се на крају Литургије сви причешћују од једног хлеба и вином из исте чаше. Како ти разумеш Свето причешће?

Запамти

Литургија је приношење дарова, хлеба и вина, Богу Оцу у знак захвалности за све што нам је учинио и чини. Епископ је тај који приноси дарове у име целе заједнице, односно у име свих чланова Цркве као Христос који је глава Цркве и зато је он икона Христа. Другим речима, Христос у име свих нас хришћана служи Литургију, односно приноси дарове природе Богу Оцу у име целе Цркве.

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за четврти разред основне школе

**ЛИТУРГИЈА ЈЕ НОВИ НАЧИН ПОСТОЈАЊА СВЕТА И КОНА БУДУЋЕГ
ЦАРСТВА БОЖИЈЕГ**

Црква, односно Литургија, је нови начин постојања света. Суштина новог начина живота створене природе јесте у заједници човека с Богом, са осталим људима и с природом. Човек у Литургији није више индивидуа, већ биће заједнице, односно личност. Јер личност не може да постоји сама за себе, него само у заједници слободе с другом личношћу. Истовремено, у Литургији човек постаје бесмртна личност, зато што је у заједници с Богом који му даје бесмртност.

Литургија показује шта ће се на крају догодити са светом и са људима и како ће свет изгледати на крају историје. На крају историје, доћи ће Исус Христос у слави, окружен апостолима, Богородицом, пророцима и свима светима, тј. свима људима. Тада ће оживети и они који су умрли. Догодиће се Царство Божије, славље и радост кроз заједништво свих са Господом Христом, коме неће бити краја, тј. у коме неће бити смрти.

Због тога Литургија почиње уласком у Цркву епископа обученог у сјајно одело, окруженог свештеницима и народом Божијим, јер епископ је икона васкрслог Господа Исуса Христа.

Сваки пут кад служимо Литургију, ми у ствари тиме доживљавамо будуће Царство Божије. Истовремено, ми на тај начин изражавамо веру у Бога и његова обећања, односно наду да ће се то заиста и догодити.

Да ли знаш о Литургији

Шта приказује Литургија? Зашто идемо у Цркву на Литургију свечано обучени? Како почиње Литургија? Ко је епископ у Литургији? Како на Литургији доживљаваш људе око себе? Зашто је Литургија радостан догађај? Шта ми изражавамо кад год одлазимо у Цркву на Литургију? Испричај како се осећаш на Литургији.

НАУЧИ

- * Црква је конкретна литургијска заједница.
- * Свака литургијска заједница јесте цела Црква у малом.
- * Литургија, односно Црква, је нови начин постојања света.
- * Свештеници, ђакони и народ Божији сабрани око епископа ради благодарности Богу Оцу, Сину и Св. Духу јесте Литургија.
- * Црква, односно Литургија је икона будућег Царства Божијег. Она нам показује шта ће бити на крају историје са светом и са људима и како ће се то догодити.

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за четврти разред основне школе

ПРАВОСЛАВНИ ХРАМ И БУДУЋЕ ЦАРСТВО БОЖИЈЕ

Верујући у Божије обећање и очекујући да се оствари Царство Божије на земљи, хришћани су и живели у складу с том вером. Према другим људима су се увек односили с љубављу, позивајући све да уђу у заједницу с Христом, односно да постану чланови Цркве, како би остварили то што сви људи желе, а то је бесмртност.

У складу с том вером, хришћани су и домове у које су се окупљали на Литургију, градили и украшавали тако да и они личе на простор, односно на свет у коме ће боравити Царство Божије. Зато су те домове назвали Црква.

У Цркви постоји посебно место са престолом пред којим стоји Исус Христос окружен апостолима. Тај део се назива **олтар**. Поред олтара постоји и место на коме стоји народ Божији. Тај део се назива **наос**, односно **лађа** Цркве. И то због тога што Литургија, односно Црква као грађевина, представља уједно и брод, велику лађу која нас носи ка Истоку, у сусрет Господу Христу, који ће доћи. Као што сунце излази са Истока и доноси живот, тако ће и Христос доћи и донети нам живот вечни.

Провери да ли знаш

Шта представља олтар у Цркви? Ко стоји у олтару и зашто? Ко је увек у лађи Цркве? Шта Црква као грађевина представља? Ко ствара културу и споменике културе? Одакле извире људска култура? Одакле извире хришћанска култура?

НАУЧИ

* Вера и нада у будуће Царство Божије има као последицу посебан начин живота људи који ствара културу и споменике културе.

* Храм где се сабирају на Литургији, хришћани су устројили тако да он буде налик на будуће Царство Божије и зато су га назвали Црква.

* Људска култура и споменици културе извиру из вере тих људи. Хришћанска култура и споменици културе настали су као плод вере хришћана у будуће Царство Божије.

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за четврти разред основне школе

СТАРОЗАВЕТНИ ОПИС СТВАРАЊА СВЕТА ИСТОРИЈА ПРВОГ ЧОВЕКА

Тако се доврши небо и земља и сва војска њихова. И сврши Бог до седмога дана дела своја, која учини; и почину у седми дан од свих дела својих, која учини.

И благослови Бог седми дан и посвети га, јер у тај дан почину од свих дела својих, која учини.

То је постање неба и земље, кад посташе, кад Господ Бог створи земљу и небо (1.Мој. 2,1-4).

* * *

А створи Господ Бог човека од праха земаљског и дуну му у нос дух животни; и поста човек душа жива.

И насади Господ Бог врт у Едему на истоку; и онде намести човека кога створи.

И учини Господ Бог те никоше из земље свакојака дрвета лепа за гледање и добра за јело и дрво од живота усред врта и дрво од знања добра и зла.

И запрети Господ Бог човеку говорећи: једи слободно са сваког дрвета у врту;

Али с дрвета од знања добра и зла, с њега не једи; јер у који дан окусиш с њега умрећеш (1.Мој. 2,7-17).

* * *

Али змија беше лукава мимо све звери пољске, које створи Господ Бог; па рече жени: је ли истина да је Бог казао да не једете са сваког дрвета у врту?

А жена рече змији: ми једемо рода са сваког дрвета у врту;

Само рода с оног дрвета усред врта, казао је Бог, не једите и не дирајте у њ, да не умрете.

А змија рече жени: нећете ви умрети;

Него зна Бог да ће вам се у онај дан кад окусите с њега отворити очи, па ће те постати као богови и знати шта је добро а шта зло.

И жена видећи да је род на дрвету добар за јело и да га је милина гледати и да је дрво врло драго ради знања, узабра рода с њега и окуси, па даде и мужу својему, те и он окуси.

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за четврти разред основне школе

Тада им се отворише очи и видеше да су голи па сплетоше лишћа смокава и начинише себи прегаче.

И зачуше глас Господа Бога, који иђаше по врту кад захлади; и сакри се Адам и жена му испред Господа Бога међу дрвета у врту.

А Господ Бог викну Адама и рече му: где си?

А он рече: чух глас твој у врту па се поплаших, јер сам го, те се сакрих.

А Бог рече: ко ти каза да си го? да ниси јео с оног дрвета што сам ти забранио да не једеш с њега?

А Адам рече: жена коју си удружио са мном, она ми даде с дрвета те једох.

А Господ Бог рече жени: зашто си то учинила? А жена одговори: змија ме превари те једох.

Тада рече Господ Бог змији: кад си то учинила, да си проклета мимо свако живинче и мимо све звери пољске; на трбуху да се вучеш и прах да једеш до свога века.

И још међем непријатељство између тебе и жене и између семена твога и семена њезина; оно ће ти на главу стајати а ти ћеш га у пету уједати.

А жени рече: теби ћу многе муке задати кад затрудниш с муком ћеш рађати децу и воља ће твоја стајати под влашћу мужа твога, и он ће ти бити господар.

Па онда рече Адаму: што си послушао жену и окусио с дрвета с којег сам ти забранио рекавши да не једеш с њега, земља да је проклета с тобом; с муком ћеш се од ње хранити до свога века;

Трње и коров ће ти рађати а ти ћеш јести зеље пољско;

Са знојем лица свога јешћеш хлеб, док се не вратиш у земљу од које си узет; јер си прах и у прах ћеш се вратити.

А Адам надену име жени својој Ева, зато што је она мати свим живима.

И начини Господ Бог Адаму и жени његовој хаљине од коже, и обуче их у њих (1.Мој. 3,1-21).

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за четврти разред основне школе

РОЂЕЊЕ ХРИСТОВО

А у шести месец послан би од Бога анђео Гаврило у град Галилејски по имену Назарет, девојци зарученој за мужа, по имену Јосифа, из дома Давидова; и девојци беше име Марија.

И ушавши к њој анђео рече: Радуј се благодатна! Господ је с тобом, благословена си ти међу женама!

А она видевши га уплаши се од речи његове и мишљаше: какав би ово био поздрав?

И рече јој анђео: Не бој се, Марија! Јер си нашла благодат у Бога! И ево зачећеш и родићеш сина, и наденућеш му име Исус. Он ће бити велики, и назваће се Син Свевишњег, и даће му Господ Бог престо Давида оца његова;

И цароваће над домом Јаковљевим вавек, и царству његову неће бити краја.

А Марија рече анђелу: Како ће ми то бити кад ја не знам за мужа?

И одговарајући анђео рече јој: Дух Свети доћи ће на тебе, и сила Свевишњег осениће те; зато и оно што ће се родити биће свето, и назваће се Син Божији.

Јер је у Бога све могуће што рече.

А Марија рече: Ево слушкиње Господње; нека ми буде по речи твојој. И анђео отиде од ње (Лк. 1,26-38).

* * *

А рођење Исуса Христа овако би: Кад је мати његова Марија била обручена Јосифу, а пре него што се беху састали нађе се да је затруднила од Духа Светога.

А Јосиф муж њезин, будући праведан, и не хотећи је јавно изобличити, намисли је тајно отпустити.

Но кад он тако помисли, гле, јави му се у сну анђео Господњи говорећи: Јосифе, сине Давидов, не бој се узети Марије жене своје; јер оно што се у њој зачело од Духа је Светога.

Па ће родити сина, и надени му име Исус; јер ће он спасти народ свој од греха њихових.

А све се ово догодило да се испуни што је Господ казао преко пророка који говори: Ето, девојка ће зачети, и родиће сина, и наденуће му име Емануил, што ће рећи: С нама је Бог.

Уставши Јосиф од сна учини како му заповеди анђео Господњи и узе жену своју.

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за четврти разред основне школе

И не знађаше за њу док не роди сина свога првенца и надену му име Исус (Мт.1, 18-25).

* * *

ЦРКВА ЈЕ ТЕЛО ХРИСТОВО

Јер као што је тело једно и има удове многе, а сви удови једнога тела, иако су многи, једно су тело, тако и Христос.

Јер и једним Духом ми се сви крτισмо у једно тело, били Јудејци, или Јелини, или робови, или слободни; и сви смо једним Духом напојени.

Јер и тело није један уд него многи.

Ако рече нога: Пошто нисам рука, нисам од тела; зар ипак није од тела? И ако рече ухо: Пошто нисам око, нисам од тела; зар ипак није од тела?

Ако би све тело било око, где је онда слух? Ако би све било слух, где је онда мирисање?

Сад пак, многи су удови, а једно тело.

А око не може рећи руци: Не требаш ми; или опет глава ногама: Не требате ми.

Него, шта више, који се удови тела чине да су слабији, неопходни су; и који нам се чине мање часни на телу, њима придајемо већу част.

Да не буде раздора у телу, него да се удови подједнако брину један за другога.

И ако страда један уд, с њим страдају сви удови; а ако ли се један уд прославља, с њим се радују сви удови.

А ви сте тело Христово, и удови понаособ (1Кор. 12,12-27).